

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Libero Arbitrio Et Meritis Bonorum Operum Assertio Catholica

Cheffontaines, Christophe de

Antverpiæ, 1575

Appendix ad Lectorem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46223](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46223)

297

APPENDIX AD
LECTOREM.

DE THEOLOGICIS omnibus controuersijs qui rectè iudicare uolet, eum oportet non solum allegare scripturas, uerum etiam rationis, quam ut sententiæ, quæ in quæstionem uenit, qualitatem ritè examinemus, Deus in cordibus nostris accendit, lumen adhibendū est. Quamquam enim ab utraque parte scripturarum sententiæ proferantur, neque solum nostri, uerum etiam aduersarij se uerbi Dei auctoritate niti uideri uelint, cōclusiones tamen, quas scripturæ uerbis atque sententijs utraq; pars probare conatur, inter se pugnant suntq; contrariæ. De quibus rectè iudicandi uiam satis planam, expeditamq; rationem in hoc libro tibi ostēdi. Cū igitur aliqua sententia, cui probandæ scripturarū profertur auctoritas, in Dei siue contumeliam siue blasphemiam uergit, non est dubium quin à maligno spiritu antitheo illo erroris atque impietatis auctore profecta sit. Nec mirum est si aduersarij errores suos scripturarum allegatione pretextunt. Quo enim alio modo fieri posset ut inter Christianos aliquid noui probaretur?

T s

baretur? Finis igitur ac scopus, propter quem scriptura profertur, totum negocium euertit. Scopum igitur quem sibi allegator ille præfixit, & quid ex eo sequatur, diligenter attende. Vt verbi causa, si quem dixeris iniuste eadem admisisse, sequitur illum esse homicidam; si quis prodidit ciuitatem, eum proditorem; si fecit iniuriam, iniustum esse consequens est. Ita si cedes illa quam Dauid admisit, Deo attribuitur, Deum homicidam esse dicemus, si Deus ea que fieri nullo modo possunt, homini præcipit, & eum qui imperata non fecerit, nihilominus supplicij afficit sempiternis, magnum in se crudelitatis ac sæuitiæ crimen admittit. Consequens est igitur Deum esse crudelem, tyrannum, immanem, ac trucem. Qui itaque scripturarum verbis atque sententijs eò abutitur, easque ad hoc profert vt Deum in homines talem esse probet, qualem eum isti faciunt, is in Deum impia voce blasphemans diuinas literas non bene intelligit, sed ad suam impietatem perfidiamque detorquet. Talis est in liberum arbitrium error, talis impietas. Sed fortè nimis vrgeo. Neque enim hîc aduersarij in Deum aperta libertate blasphemant. Est illis adhuc nonnihil verecundiæ. Non dicunt Deum esse iniustum, crudelem, tyrannum, sicarium, adulterum, proditorem. Fateor verbo ista non ponunt, ea
tamen

ea tamen & dicunt & docent, ex quibus aduersus Dei nomen, & gloriam eiusmodi blasphemiae consequuntur. Qua igitur quæ post ab alijs excludantur, infecta, putrida, venenata ponunt. Antecedentia siquidem ex quibus impiæ conclusiones inferuntur, expromunt. Principale, ex quo accessorium nullo negotio elici possit, in medium proferunt. Quæ cum ita sint, impietate sanè suam atq; blasphemias qua videbitur arte verborum inuoluant, quocunque orationis genere tegant aduersarij, studiosissimeq; vel celent, vel etiã defendant. Negent se in Deum esse blasphemos, quorum blasphemias nemo tam cæcus est qui videre non possit. Quare ne se verbis purgatos putent qui rebus vrgentur. An nos vsque adeò stupidos arbitrantur, vt non intelligamus mendacem dici quem dixerint sapius esse mētītum? sicarium, qui hominem fida confoderit? qui furatus sit, furem? quem prodicionem admisisse dicant, eum proditorem vocari? Quæ omnia si de pecudibus fungilūe dicantur, conuicij loco fortasse non habeant; hominem certè, qui cum aut mentitus se non mendacem, aut furatus esse diceretur, se non furem dici intelligeret, adhuc vidi neminē. Isti verò, si dijs placet, nos adeò bardos ac stupidos esse volunt, vt cum & adulterium eademque Dauidis, & Iudæ prodicionem

ditionem nihilominus quam Pauli Apostoli
cōuersionem esse opera Dei dixerint, Deum
ab ijs adulterum, sicarium, proditorem dici
non putemus. Cū peccata in nobis à Deo
fieri, nos tamen ob ea ipsa iure puniri, cū
Dei præcepta nullo modo fieri, nulla ratione
impleri posse, nos tamē quod ijs non obtem-
perauerimus, supplicijs affici sempiternis do-
cuerint, cū hæc, inquam, omnia sic se habe-
re contenderint, num erit quisquam adeo cę-
cus vt Deum ab ijs tyrannum, sæuum, iniu-
stum, crudelem dici non videat? tam demens
vt illius diuinæ maiestatis nomen & gloriam
impia voce blasphemari, infamarique non
sentiatur? Quis aduersariorum adeo facilis ac
patiens, vt quibus illi criminibus Deum ac-
cusant, dum eum faciunt omnis iniurię, pec-
cati, sæuitiæ, crudelitatis auctorem, ea in se
retorqueri æquo animo ferret? Nemo pecca-
tum suum libenter agnoscit. Latrones propè
in ipso facinore deprehensi negant, & quod
libenter admiserint, fatentur inuiti, atque in-
ter vngulas & tormenta carnificum vix
ad criminum suorum confessionem adi-
gi possunt, propterea quòd intelligunt, si
cades ac furta quorum accusati sunt, à se
admissa esse fateantur, se tanquam fures ac
sicarios iudicum sententia esse damnandos.
Quæ igitur crimina postquam improbi ho-
mines

mines perpetrarunt, fateri erubescunt, imò
verò pertinacissime negant, ea nunc ipsi Deo
quo nihil iustius, nihil melius, cum ab aduer-
sarijs adscribantur, ij se pios, religiosos, fide-
les, Dei seruos non solum haberi volent, sed
etiam dicere audebunt? Cui iam dubium ef-
se possit quin eorum omnium, qui tam im-
pia, tam sacrilega, tam nefaria dogmata, in
quibus tantæ in Deum ipsum inuolutæ bla-
sphemix latitant, patienter audiunt, oculos
atque intelligentiam Dei æmulus ille cæca-
uerit? At verò latrocinium isti à se admissum
confitebuntur, se tamen non esse latrones, se-
ditionem à se concitatam, se tamen seditio-
sos non esse, hominem à se iugulatum, se ta-
men non esse sicarios. Cum magnam mundi
partem in tantam cæcitatem, & insaniam, vt
ista pro veris habeant, deuolutam esse perspi-
cio, ipse præ stomacho propè insanio. Nescio
quis illorum oculis puluis iniectus sit, certè
nihil vident. Quare illis quos ita cæcauit im-
pietas, te amice lector, cordatiorem esse ne-
cesse est, ne in illos blasphemix laqueos inci-
das. Quid igitur ab vnoquoque nostrum hinc
dicatur, & quid ex nostra oratione sit conse-
quens, diligenter attenteque considera. Res
hic non verba quæruntur. Equidem mei of-
ficij esse existimo in hoc elaborare, vt isti sua
sponte cæcati tandem aliquando clausos ocu-
los

los aperiant, & quid ijs impostores illi persuadere, imò verò falsà religionis specie in quantum impietatis ac blasphemix barathrum eos præcipitare conentur, aspiciant. Si regulas à nobis superius expositas obseruare volueris, omnibus argumentis, quæ aduersus liberum voluntatis arbitrium, & bonorum operum meritum obiici possunt, facile respondebis, vt cum aduersarij scripturæ diuinæ auctoritatem obiiciunt, qua cor Pharaonis à Deo induratum fuisse dicitur, veniat tibi in mentem alio scripturæ loco dici Pharaonem ipsum indurasse cor suum. Quare vtrunque locum suscipiens & amplectens, in hac obduratione Deum & hominem cooperari crede, Pharaonem vt causam efficientem, Deum vt permittentem, illique ob admissa peccata gratiã suam iustissime subtrahentē. Cur autē ad hunc modum scripturam interpretamur? Videlicet ne aduersariorum vestigiis insistentes, in diuini nominis blasphemiam incurramus. Quod haud obscure fieret, si indurationis Pharaonis præcipuam atque efficientem causam diceremus Deum. Vtri autem scripturam melius interpretentur, nòsue an aduersarij, ipse nunc iudica. Scriptura hinc Pharaonem accusat, quòd cor suum obdurauerit, (contrà Deus clamat, & ne cor nostrum obduremus hortatur)

ur) inde cor Pharaonis à Deo induratum
fuisse pronunciat. Quæro nunc utrum è duo-
bus magis sit gloriæ Dei consentaneum at-
que conueniens, cum hanc cordis obdura-
tionem utriusque tam Deo quam Pharaoni
scripturæ adscribat auctoritas, Deum an ho-
minem tanti mali causam existimare præci-
pua. Qui Pharaonis causam agunt, Deum
primam atque præcipua, Pharaonem se-
cundam huius mali causam fuisse conten-
dunt. Ita non solum Deo improbum atque
impium hominem anteponunt, sed etiam
ut huius improbitatem excusent, Deum ac-
cusant. Quare aduersariorum furorem & in-
faniam, qua improbissimo homini, populi
Dei inimico, & persecutori non obscure fa-
uent, imò hominẽ impurissimum Deo præ-
ferunt, iure meritoque detestor, nec dubium
est quin omnes boni mecum idem sentiant. Illi
ergo ut Pharaonẽ purgent, Deum accusant: nos
contra Dei gloriæ seruietes, Pharaonem ac-
cusare maluimus, nec improbum hominem
meliorem Deo facimus. Pharaonem igitur
primum ac præcipuum suæ obdurationis au-
ctorem fuisse, Deum secundam illius mali
causam dicimus. Ita neque in Deum impiè
contumeliosi sumus, neque scripturam euer-
timus, quæ Deum negat auctorem & tenta-
torem esse peccati. Illas ergo regulas si se-
qua-

qua-

quatis, omnibus eorum allegationibus facile respondebis.

ACCIPERE alterum exemplum. Adversarij vt liberum tollant voluntatis arbitrium, Dei prædestinationem nobis opponunt. Sed quàm vanum ac sophisticum sit eorum argumentum, hinc intelligitur, quod eodem modo probari potest, neque protoplastum, neque angelos, neque Christum, neque Deum ipsum libero arbitrio præditum esse. Cui enim dubium est, quin & Adæ peccatum, & quicquid angeli egerunt, & quod ipse Christus fecit, & quicquid Deus ab omni æternitate disposuit, ipse præscierit? Ex quo secundum istos consequens est, libero in ijs omnibus arbitrio nihil relinqui loci. At id falsum est. Viciosa igitur est illorum argumentatio. Quid quòd ipsi sententiam suam oppugnant & euertunt? Adamum enim ante primum illud & originale peccatum libero arbitrio præditum fuisse non negant, sed tum demum cum ille peccauit, amissum fuisse contendunt. Quòd si ille minimè peccasset, integram, vt isti dicunt, liberi arbitrij facultatem retineremus. Atqui tum Deus rerum futurarum non fuisset ignarus. Prædestinatio igitur liberum non tollit arbitrium. Quis cæcam istorum non miretur insaniam, qui cum sententiam nostram

nostram oppugnare se existimant, evertunt suam? Sed ut vnde digressa est, eò reuertatur oratio, duas illorum qui liberum arbitriū negant, illustres animaduerto sententias. Prima Lutheri est, qui nos pecudum in morē, omni liberi arbitrij parte ita priuat & spoliat, ut neque boni neque mali quicquam facere possimus. Sed ei Calvinus obsistit, qui illud ad peccatum solum valere contendens, quodāmodo diuidit. Atqui si id agit prædestinatio, ut liberi arbitrij vis ad bonum nihil valeat, ne ad malum quidem aliquid potest. Nisi fortè bona opera præuidere Deus potuit, mala non potuit. Vides igitur aduersariorum argumentationem sophisticam esse? Atq; utinam omnes ad examinandas illorum opiniones, argumentationes, errores, hac ratione viaque procederent. Nulla enim scientia solidior, nulla cognitio certior ea quæ arte & methodo comparatur & nititur. Hæc siquidem animum hominis, cuius pabulum est veritas, qui que simulac ad veritatis aditū, certa ratione viaque peruenit, singulari gaudio effertur, naturali quadā iucunditate perfundit. Ego verò ut tibi quod sentio simpliciter ingenuèq; confitear, hanc viam atque rationem, quæ mihi tantum profuit, ut ex iis quæ per eam didici, maiorem quàm ex aliis omnibus quæ antè didiceram, cœperim voluptatem,

V

tem,

tem tibi commonstrandam putavi. Neque
verò vllius libri lectione mihi opus fuit, vt ea
omnia quæ ad refellendas aduersariorum ar-
gumentationes, & elidendos illos errores, à
nobis in nostra confutatione prolata sunt,
quasi aliunde haurirem, ac mutuo sumerem.
Illa enim ars ac methodus quam sequebar,
singulis aduersarij siue argumentis, siue scri-
pturarum allegationibus admota, maiorem
mihi quàm vellem argumentorum copiam
subministrabat. Nullo igitur libro mihi opus
fuit, nisi tum, cum antiquorum patrum testi-
monia, sententiasq; produxi. Mirantur sanè
nonnulli me, quod aliis familiare est, librorum
meorum marginem scripturæ diuinæ citatio-
nibus, patrumque nominibus non referre:
sed in componendis libris nihil mihi videtur
molestius, nihil grauius, quàm cum eiusmodi
citationes, quibus colligendis alij nõ mo-
dò satis elaborarunt, verum etiã propè omnia
refererunt, mihi hincinde sumenda sunt.
Itaque Lectori plus vtilitatis & cõmodi me
allaturum esse confido, cum ei rationem ac
viam qua non solùm de citatione sententiãq;
scripturæ recte iudicet, verum etiam illa be-
ne exponat, ostendo, quàm si sexcentas eius-
modi sententias tantùm in medium produ-
cerem. Et sanè vna scripturæ sententia rectè
prolata, & à rationis lumine non abhorrens,
plus

plus ad illustrandam veritatem valet, quam plurimæ rhapsodiarum in morem sine iudicio temerè hinc inde collectæ. Neque verò hæc eò dicta sint, vt aliorum labores vituperem, studiumque reprehendam. Sed tamen hæc cum ad docendum, tum etiam ad persuadendū non solūm expeditior via, sed etiā efficacior ratio visa est, vt artem quandam ac methodum secuti, quod è scripturarum fonte proferimus, rectè atq; ordine collocemus. Sic enim accepta vel vna sententia ad aliarū omnium intelligentiam non modò viā munit, sed etiam de iis rectè iudicandi suggerit facultatem. Vnde autem existimamus inter scribentium allegationes, nouatorumq; sententiis veritatem inuolutam latere, & quasi Labyrintho inclusam exire non posse? Certè ab vtraque parte scripturarū testimonia proferuntur. Non ergo de scripturæ sententiis error nascitur, sed de iis conclusionibus, quæ ex scripturæ sententiis non rectè sumuntur. Magna verò & pœnè tota vis in eo sita est, cum aliquid inferre velis, intelligere vtum id ex scripturæ sententia necessariò inferri possit an nō. Hoc opus, hic labor est. Qui hoc præstare potest, is per omnium allegationum labyrinthos, vt alter Dædalus, absque vllō impedimento saluus euadet. Nec tanè minoris aut laboris, aut difficultatis est, sese ex istis hæ

réticorū argumentationibus extricare, quā
olim ex illis Labyrinthi mæandris euadere.
Hoc igitur est quod lectorem in his nostris
libris discere cupio, hoc vnum illius mēti im-
primēdum puto, vt hanc artem atque ratio-
nem intelligens, ea commodè possit vti. Hāc
in nostris opusculis Lector inueniet, faceſſat
inuidia. Neque enim hęc à nobis eò dicta
sunt, vt nos ipsos iactare, cæterisq̄ue præferre
videamur, sed vt Lectorem ad eam artem ac
methodum, qua passim vti possit, sibi compa-
rādam hortemur. Mens hominis non nisi
certis rebus potest esse contēta. Quapropter
illū in omni argumento atque materia, quid
cum certo rationis ac probationis necessariō
concludentis fundamento dici possit, videre
necesse est. Equidem nisi eiusmodi rationes
occurrant, acquiescere nullo modo possum:
quæ cūm occurrunt, eas audacter sanè defen-
do. Sed hęc hæctenus. Aliquando enim, si Do-
minus vitam dederit, de hac arte ac metho-
do, qua dudum vsi sumus, & adhuc vtimur,
librum nos edituros esse confidimus. Sylua
iam cæsa est, ac parata materia, neque nunc
aliud ad ædificium exstruēdum nisi tempus
atque ocium quærimus. Duas igitur argumē-
tandi rationes habemus, quarum vna ē scri-
pturæ fontibus, altera ex ipsa nature rationis-
que demonstratione sumitur. Huic philoso-
phiæ

phia Christiana, illi priorem ipsius artis librū
dedicauimus. Id enim nobis hoc tempore
propositum est, vt ea colligamus quæ ad illu-
strandam naturalibus rationibus fidem, illaq;
quæ Christiana fides Dei verbo nixa tradit
ac docet, naturaliter comprobanda, quoquo
modo valere possunt. Audax facinus, dicit a-
liquis. Nostrum tamen studium irritum non
fuit. Multæ siquidem eiusmodi rationes atq;
optimæ nobis occurrūt. Quarum vt tibi gu-
stum aliquem demus, illud hoc loco planum
faciemus, ex bonorum operum natura, nō so-
lūm animæ immortalitatem, verumetiā re-
munerationem nostram, ac præmium, esse
vitam æternam ac beatam, Deumque ipsū
immortalem, æternum, omnipotētē ostē-
di. Quæ omnia tametsi diuinæ literæ tradūt,
in quibus luculenter & iustis æterna vita pro-
mittitur, & via qua ad æternam illam beati-
tudinem perueniri potest, præceptorum Dei
obseruatio esse monstratur, & Deus immor-
talis, æternus, impassibilis prædicatur, ea ta-
men quibus diuinæ literæ nihil apertius pro-
diderunt, quidam ex aduersariis confiteri no-
lunt. Melanchthon enim & Calvinus, eorū-
que discipuli, contra clarissimā verbi Dei lu-
cem, bonum aliud nescio quod, siue corpora-
le siue spirituale virtuti suæ propositum præ-
mium esse finxerunt. Qui cum innumera-

V 3 bilibus

bilibus scripturæ testimoniis, ex quibus superius nonnulla produximus, conuicti, mercedem quandam bonis operibus deberi negare nõ possint, quæ sit illa merces, quod præmium, non exponunt. Ita illi quidem hærent in vado.

Nobis autem non modò scripturarum testimonia, verumetiam certæ rationes sunt, quibus demonstramus planumq; faciamus, bonorum hominis operû æternam esse mercedem, & quemadmodum æterna mala infinitaque supplicia peccatis, ita æterna infinitaque bona constituta esse virtuti. Sed mirum est aduersarios, qui Dei misericordiam atque bonitatem ad eò prædicant & extollunt, vt illius seueritatem ac iusticiam aut tollere, aut certè obscurare velle videantur, hinc esse tam timidos, vt quod scripturis manifestissime proditum est, dubitent confiteri: præsertim cum Deum, quem ad eò misericordem, ac benignum faciunt, in peccata tam seuerû, vt improbos suppliciis afficiat sempiternis, esse fateantur. Sed hæc iam missa faciamus, nostrasq; demonstrationes ordine collocemus.

Virtutis præmiû aliud quàm vitâ, gaudiû, bonaq; æterna esse non posse, naturalibus argumentis probatur. Quæ vt facilius Lector intelligat, mathematicorum in morè, propositionibus explicantur,

PRIMA

PRIMA PROPOSITIO.

BONA opera ei qui illa fecerit, utilia esse
neceſſe eſt. Alioqui vana eſſent, & illo nomi-
ne indigna, & quiſquis illis incumberet, is o-
leum & operam perderet. Nihil enim bonū,
niſi utile. Hęc maior patet ex definitione bo-
ni. Id enim eſt bonum, quod alicui utile eſt.

Conſequens eſt igitur, quoddam præmiū
tanquam fructum, propoſitum eſſe virtuti.
Ut enim ex arbore poma naſcūtur, ita ex vir-
tute fructum aliquem, illi à quo virtus ipſa
producitur, profuturum, naſci exiſtiman-
dum eſt.

Virtutis autē fructum nō modò bonum,
ſed etiam optimum eſſe neceſſe eſt.

Nihil autem verè bonū eſt, niſi ei in quo
eſt, ſuapte natura, & conditione lætitiā ani-
miq̄ue tranquillitatem adferat.

Quod enim ſuapte natura triſtitiā animi-
q̄ue ægri tudinē adfert, id verè bonum appel-
lari non poteſt, ſed potius malum.

Id autem quod pro præmio datur, verè bo-
num eſſe neceſſe eſt, alioqui non præmium,
ſed potius ſupplicium dicendum eſt.

At quicquid verè bonum eſt, id natura ap-
petendum eſt. Ut enim ait Ariſtoteles, homi-
nes naturaliter omnes bonum appetunt. Ho-
mini igitur verum bonum naturaliter appe-
tendum eſt.

8 Omnis autem aut verus aut falsus timor amittendi, verum ac nostrum bonum quod amamus, suapte natura dolorem parit.

9 Quicquid igitur eiusmodi metum inducit, non solum boni nomine indignum, sed etiam odio prosequendum, atque fugiendum est.

CONCLUSIO.

Ex his omnibus necessario sequitur, nullum bonum quamuis magnum & excellens, nisi æternum sit, virtuti respondens præmiū esse non posse.

PROBATIO.

OMNE siquidem transitorium bonum amittendi sui certum timorem parit. quod cui venit in mentem, is securo, tranquillo, securoque animo esse nunquam potest. Quanto autem maius id bonum est, tanto maiorem, ne aliquando amittatur, metum ingenerat. Verum autem bonum expetendum est. Porro quod mordaces curas, anxiamque sollicitudinē parit, id non est expetendum. At temporale transitoriumque bonum cum appetitur, continuam sollicitudinē, ne amittatur, ingenerat. Cui enim exploratum est, se quod habet, semper habiturum? Ceterum, ut Gregorius ait, non perditur sine dolore, quod cum amore possidebatur. Nihil autem exploratius est, quam ista temporalia bona nobis aliquando
velimus

velimus nolimus auferenda esse. Vnde mortis recordatio iis qui huius sæculi diuitias amant, acerbissima est. O mors, ait sapiens, quàm amara est memoria tua, homini pacè habenti in substantia sua! Quæ amaritudo inde nascitur, quòd per mortem homines ab iis quas amant, diuitiis separantur. Bonū igitur temporale ac transitorium, propter hanc ipsam recordationem quam suapte natura parit, secumque trahit, verum bonum haberi non debet. Virtutis ergo præmium esse nullo modo potest. Itaque qui beatitudinē æternitati negant esse coniunctā, ij toto cælo aberrant, propterea quòd hoc felicitatis ac beatitudinis genus, eam obtinenti nihil aliud nisi dolorē, animique ægritudinē adfert, ipsamque beatitudinis definitionē lancinat. Est enim, vt ait Augustinus, beatitudo, status omnium bonorū aggregatione perfectus. Magnū autē bonū est æternitas. Cum igitur omnia bona in vnum, vt beatitudinē efficiant, vndiq; confluant, si desit æternitas, magnū profectò bonum deest, sine quo nihil bonum dicendum est, propterea quòd illud animi non securitatem, sed ægritudinem potius ac dolorē parit. Quapropter ita existimo, si mihi maximum quod in cælo est gaudiū concederetur, ea tamen lege, vt tanto illo bono non amplius quàm vno aut altero die frui possem, quanto

V s illud

illud gaudiū maius esset, tātō mihi propterea quòd tam celeriter me illo priuandū esse scirem, acriorē dolorē adferret. Quid enim miserius est, quàm fuisse felicē? Quantā animi ægritudinem sentiebat ille cuius hæc verba sunt, fuimus Troes, fuit Ilium, & ingēs gloria Teucrorum? Miserrimū verbū est, fuimus. Rectè igitur Boetius: Quid me felicē toties iactastis amici? Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.

Manifestum est igitur id bonū, quod humanæ virtutis futurū est præmium, æternum esse debere, quod possidenti non metū atque cruciatū, sed gaudium adferat sempiternum. Verum enim bonū stabilis ac perfecta lætitia sequatur necesse est. Illud etiam est cōsequens, eam hominis partē, quæ tanto bono perfruetur, æternam esse. Nō enim minus is qui interitum veretur, animo cruciatur, & dolet, quàm is qui ne bona sua eripiantur, timet. Imò verò mallet ille fortunis omnibus exui, bonisq̄ue priuari, quàm interire, tātum malum est interitus. Igitur qui sempiterni boni futurus est particeps, is æternus, & immortalis sit necesse est.

Ex hac supputatione illa summa nascitur, non solū illud bonum quod humanæ virtutis futurum est præmium, æternū esse debere, verum etiam ipsum hominem, qui tanti
boni

boni futurus est particeps, æternum atque immortalem esse, ut æterno bono non ad tempus, sed in æternum perfrui possit. Alioqui minima suspicio ac metus, ne is à tanto bono aliquando separaretur, facillè eã vim haberet, ut tantum bonum illi malum potius videretur, animique dolorem & ægritudinem adferens, boni naturam atque nomen amitteret. Illud quoque consequens est, quia homo ex se tantum bonum neque sibi cõparare, neque conservare potest, eũ in cuius obsequio illud acquirit, & sibi cõparat, non solum immortalem & æternũ, verumetiam tanta potentia præditũ esse, ut & illud bonũ ab interitu immune, non ad tẽpus, sed in æternũ conseruet & vendicet, & ne quis hominem, quò minus eo bono placidè ac securè perfruatur, impediat. Quam potentiam sine dubio infinitam esse necesse est.

Hoc igitur modo, & naturali demonstratione ex ipsa rerum natura sumpta, virtutis humanæ præmium esse vitã atque læticiam sempiternam, fierique nullo modo posse ut bonum aliquod atque commodũ temporale virtutis præmium sit, doceri potest. Quod argumentũ in nostris de philosophia Christiana libris, si Dominus vitã & facultatẽ illius operis absolventi dederit, plenius vberiusq; tractabimus. Hac interim demonstratione,
ex qua

ex qua mercedem virtutis ac præmium cum beatæ vitæ in mortalitate coniunctum atque æternum esse intelligitur, fieri non posse ut quoduis aliud bonum huius præmij magnitudini naturæque respondeat, directè concluditur, utendū putauimus, ut omnibus esset perspicuū quàm consentanea sit fides nostra nō solum Dei verbo, sed etiam rationi atque naturæ. Cū enim in euangelio quidā adolescens quæsiuisset à Christo: Quid faciā ut vitā æternam obtineā? Ille respondit: Si vis ad vitā ingredi, serua mandata. Quæ cū ita sint, non est dubium quin aduersariorū theologia nihil aliud sit nisi bene loquēdi scientia, quæ ad ipsam rerum naturam atque rationē non penetrat, sed tantū in sermonis nitore popaq; versatur. Qui autē scripturā sacrā rectè intelligere cupit, is res ipsas de quibus sermo est, exactè cognoscat necesse est, alioqui rectā diuinarum literarū intelligentiam consequi non potest. Quod etiā in aliis artibus ferè fit, in quibus qui ita studiū ponunt ut solam verborū quæ cuiusque artis propria sunt, significationem teneant, eos in multos errores incidere videmus. Sed te, amice Lector, in hac nostra appēdice, quam huic operi adicimus, ut si quid à nobis prætermisum esset, quod contra liberum voluntatis arbitrium obiici posset, expeditam illud refellendi rationem ad

ARBITRIO.

301

ad manū haberes, diutius non tenebo. Quam
rationem ac methodum si sequaris, quicquid
ab aduersariis contrā adferri potest, nullo ne-
gotio refutabis. Vale, & nostrum studium
ac laborem tuis orationibus subleua.

FINIS.

LAUS DEO.

APPROBATIO.

*Librum hunc qui inscribitur, Confutatio Epistolæ
cuiusdam contra liberum arbitrium, & merita bo-
norum operum, à Reuerendissimo patre totius or-
dinis Minorum generali ministro compositum, uti-
lem admodum esse censeo, ad heresum, præsertim duarū,
quarum fit mentio, extirpationē nihilq̄, continere quod
Catholicam offendat fidem, attestor: ideoque dignū esse
iudico ut ad multorum utilitatem edatur. Actum
Bruxella 27. Iunij. Anno 1574.*

Gislenus de vroede, Suffraganus
Mechliniensis.